

ДО УКРАЇНСЬКИХ ХЛІБОРОБІВ.

**ВИДАННЯ ІНІЦІАТИВНОЇ ГРУПИ
„УКРАЇНСЬКОГО СОЮЗА ХЛІБОРОБІВ-
ДЕРЖАВНИКІВ“.**

1920 р.

З друкарні Шехітаристів у Відні, VII.

ДО УКРАЇНСЬКИХ ХЛІБОРОБІВ.

1. Всі дотеперішні спроби завести державний лад і порядок на Україні, ведені під ріжними прапорами, скінчилися невдачею. В Батьківщині нашій панує повна анархія: село воює з селом, брат воює з братом; взаїмна ненависть, деморалізація, насильство в різних формах, повний господарський розвал, пошесті і темнота — одно слово — руїна моральна і фізична — ось загальна картина сучасного українського життя.

Наша велика нація, посідаюча найкращу на Сході Європи, найбільше родючу землю — показала себе досі нездатною зорганізувати державне, законно упорядковане, життя на сій своїй землі. В державнім будівництві ми zostались далеко позаду всіх інших сусідніх націй. Великороси створили свою Совітську Республіку; Польки, Чехи, Мадяри, Литовці, Латинші, Естонці, Фінляндці, народи кавказькі — всі вже зорганізувались в держави національні, всі вже ступили на шлях дальшого нормального розвитку свого національного життя.

Тільки ми одні й досі нищимо самих себе та в своїй безпорадності кличемо то одного, то другого сусіда прийти і завести у нас порядок.

2. Складати вину за те, що сталося, на зовнішні, мовляв, тяжкі обставини ми не маємо права. Міжнародне становище всіх сусідніх націй було так само тяжке, а може ще й тяжче, як наше. В руїні нашій винні тільки ми самі, і причина тієї руїни лежить не поза нами, а в нас самих.

Пізнати ті причини можемо легко на підставі подій послідніх літ, котрі принаймні навчили нас одного, а саме того, як не можна збудувати на Україні держави

3. Сей досвід вчить нас: 1. що не можна збудувати на Україні державного ладу, спираючись тільки на одній соціальної групі; 2. що лад той не може бути заведений при допомозі чужинців, котрі б тій чи иншій соціальної групі нашої нації допомогли захопити владу і запанувати над иншими класами і групами. Наше економічне життя, наш рілний і промисловий розвиток на стільки відмінний від розвитку, скажім, Московщини, що збудувати державу у нас так, як там, при допомозі диктатури одного класу чи групи, неможливо. Так само оказались врешті безсилями і всі ті групи наші, котрі, не вірячи у власні сили своєї нації, шукали собі підмоги у сусідів, щоб при їх допомозі винищити своїх інакодумаючих і інаковіруючих земляків, та завести на Україні лад, відповідаючий тій чи иншій полунаціональній ідеї. Почин, даний в тому напрямку Центральною Радою, яка при допомозі „єдиного російського революційного фронту“ й диктатури „свідомої“ соціалістичної інтелігенції хотіла знищити українських самостійників і запанувати над иншими українськими класами — оказався для нашого державного будівництва дуже нещасливим на руку.

Він, після різних політичних митарств і різних, часто діаметрально собі протилежних орієнтацій на сусідів, привів до політичного краху нашу соціалістичну демократію. Так само, як єдиний російський реакційний фронт, з диктатурою московіельських бюрократичних та промислово-фінансових груп і такими самими різними орієнтаціями на чужу поміч, спричинився до політичного розвалу отих московіельських кругів; і так врешті, як єдиний фронт польський погубить заангажовані в польську авантюру на Україні наші спольщені та польонофілюючі кола.

Все це разом і дає в результаті сучасну велику українську руїну.

4. Отже кожний, кому для праці й життя потрібний лад і порядок і хто не прагне ловити рибу в каламутній воді анархії, той мусить після пережитого нами лиха прийти до таких висновків.

Тільки власна держава, збудована українською нацією на своїй етнографічній території врятує нас від економічного розвалу і від кривавої анархії, котра неминуче буде продовжуватись навіть тоді, коли б пощастило знову одній з наших національних груп за допомогою сусідів взяти на час перемогу.

Власну державу дасть тільки компроміс між поодинокими українськими класами, заключений в ім'я всім бажаного законного ладу і спокійної праці, спільної всім класам національно-державної культури, спільної оборони своєї території і спільного всім права нашої нації на самоозначення, то-б-то на той самий суверенітет на своїй землі, котрим користуються тепер всі інші європейські нації.

5. Щоб такий компроміс між поодинокими українськими класами можна було врешті заключити, ці поодинокі класи мусять перш за все сконсолідуватись в середині самих себе і зорганізуватись. Страшна політична деморалізація і політичний розгартіаш, які тепер панують на Україні, пояснюються в найбільшій мірі міжкласовою демократичною мішаниною, витвореною різними нашими політичними партіями в їхній боротьбі за владу і за державну казну. Всі ті партії мають ту одну спільну рису, що вони не об'єднують людей на ґрунті їхніх інтересів праці, а силкуються придбати собі виборців та членів більш або менш демагогічними програмами та більш чи менш недосяжними обіцянками. Усунувши в тінь давних ідейних провідників, на чолі всіх тих партій вибилась скрізь одна й та сама група здекласованих інтелігентів та півінтелігентів, одірваних війною та революцією од своєї звичайної праці на хліб насущний, а часто-густо це молодь з шкільної лави. Ця група змушена тепер жити тільки з політики. І коли з підупаданням революційних настроїв в народніх масах цій групі доводиться конкурувати межі собою де-далі важче, то вона силкується всіма заходами піддержати ту „революцію“, а через те деморалізується й каламутиться все громадське життя. Наші народні маси показали себе настільки політично здоровими, що

од всяких демагогів прешті одверталися і їх раз-у-раз зпоміж себе викидали. Але ж, не маючи змоги самі сучасне скопійковане державне життя зорганізувати, вони підпадають все більше під вплив чужих {національних держав, котрі зуміли налагодити в себе державний апарат. Запобігти новій руїні, новій братовбивчій різанині й економічному визискові нашого краю, котрі несе з собою ота чужодержавна окупація, ми зможемо тільки тоді, коли збудуємо власну державу на підставі міжкласового компромісу.

А для цього мусимо організувати не партії, а українські класи; мусимо об'єднати наших земляків по тому, як вони працюють і що вони продукують, а не по тому, що вони говорять і до якого роду політичних авантур вони прихилиються.

6. Оздоровлювання нашого громадського й політичного життя кожен клас повинен почати від себе. Не можна нарікати на інші українські класи, що вони заводять безладдя, не можна ото чуже безладдя поборювати і не можна ніякого трівогого компромісу з иншими класами заключити, коли не побороти перш за все свого власного внутрішнього безладдя і своєї власної внутрікласової анархії. Боротьба з внутрішнім безладдям і внутрішньою анархією мусить бути першим завданням і нашого хліборобського класу.

7. Що у нас з цього боку далеко „не все благополучно“ — свідчить наша безсиласть супроти державної анархії — прямий доказ нашої незорганізованості і нашої власної анархії внутрішньої. Наша неорганізованість та внутрішня анархія — се наслідок нашої дотеперішньої політики. Знов же, аналізуючи оту нашу дотеперішню політику, як класу, ми бачимо, що нас об'єднували досі тільки завдання негативні. Як цілий клас, ми не хотіли соціалізації землі, знищення приватної власності на землю і тієї страшної анархії, яку ці гасла в нашу хліборобську працю вносили. І отих негативних результатів ми добились. Демагогічні гасла соціалізації землі і знесення приватної власності на землю вже викинуті з політичної біржи навіть най-

більше завзятими політичними спекулянтами. Та що ж далі? Не допустивши до того, чого ми не хотіли, що ми робимо для досягнення того, чого ми хочемо? І чого ми, власне кажучи, хочемо? Які наші позитивні цілі? Як думаємо ми далі уладнати наше життя, щоб могли оту свою рідну землю обробляти і хліб на ній робити? Одно слово — яка наша позитивна творча політична лінія?

8. Тут мусімо сконстантувати сумний факт, що однієї позитивної політичної лінії у нашого класу досі не було. Ми, як клас, чиплялись досі ріжних, не вами, як цілим класом, створених політичних комбінацій, котрі б давали нам змогу оту нашу негативну ціль досягнути — всякі спроби соціалізації землі знищити. Але навіть і ся пасивна, на чужі сили розрахована політика, не була у нас одноцільна. В ній можна розрізнити три напрями, або инакше кажучи — орієнтації. Се були орієнтації на державність російську — стару або большевицьку, на державність польську і на державність українську.

Розгляньмо головні підстави тих трьох наших головних класових орієнтацій.

До російської орієнтації, ширеної великоруськими або нашими русско-націоналістичними міщанськими кругами, прихилились в нашому класі ті хлібороби, котрі на себе дивляться, як на полу-націю, і котрі, вважаючи і називаючи себе Малоросами, думають, що Малороси не здатні самі на своїй території свої держави створити та її оборонити, а мусять бути зорганізовані в одну російську державу разом з Великоросами. Сі українські хлібороби, згадуючи колишню силу старої російської держави, створеної нашою нацією спільно з нацією московською, хотіли б до отої старої російської держави повернути. Інші знов, переважно наші хлібороби дрібніші, воліють нову російську совітську державу від своєї Української Народньої Республіки тому, що большевики російські, у нас переважно Жиди та городяне, на село тільки за хлібом та ріжними реквізіціями приїзжають, але до внутрішнього сільського життя

не втручаються, оставляючи там нормальні хазяйські, більше відповідаючи інтересам наших хліборобів порядки. І тому власне большевики отим нашим хліборобам миліші, що вони, як городяне, — од котрих зрештою цілим селом і одбитися можно, — не вносять в хліборобську працю і в селянську масу такої страшної руйни, як свої українські єс-ри, котрі тільки з сільської колотнечі живуть, все бідніщих хліборобів на багатших підюжуючи та розбиваючи село партійно-політичною ненавистю та ворожнечею.

От же, як бачимо, орієнтація чи на Росію давню, чи на Росію большевицьку нову — оснований на зневірі у власні наші сили, на страху, що ми самі не потратимо зорганізувати таку свою власну державу, котра б і супроти ворожих сусідів, і супроти власних українських руйників могла устояти. Розуміється, сі два завдання — оборона нашої землі і знищення внутрішньої анархії — се завдання всіх нас хліборобів, цілого без винятку нашого класу. Але ж чи справиться з тими нашими власними українськими завданнями сучасна російська держава?

Перш за все мусимо твердо намятати, що коли прагдні наші пішли „під царя восточного православного“ і стали разом з Москалями будувати державу Російську, то вони зробили се цілою нацією, цілим „козацьким народом малоросійським“, котрий був міцно внутрі спаяний та обєднаний і котрий тільки завдяки своїй внутрішній силі зайняв належне йому місце в старій царській самодержавній Росії. Але ж де тепер наша *нація*, — байдуже, чи будем її звати українською, руською або малоруською? Де це національне обєднання між всіма нами, яке б дало нам силу обстояти себе, свої економічні потреби, скажім врешті свої плани перебудови Росії, коли б ми наприклад тепер, як і в ХVІІ ст., рішили знов прилучитись до російської держави? Де та наша хочби й чорна, але однаково всіх козаків обєднуюча рада козацька, котра сказала б від наших голосами „волимо сюди а не туди“?

Під Леніна й Троцького, чи під Денікіна йшли і йдуть з поміж нас тепер самі тільки добровольці, але ж знов інші, такі ж самі наші добровольці йдуть під Польщу і Пілсудського, а ще інші іншу лінію ведуть. Народ же, як тільки може, — так борониться від усіх тих воюючих між собою добровольців і хоче тільки одного: спокою. І доки отаке розєднання між нами панує, доки ми знову не сконсолідувались внутри себе, як нація, доти не може бути мови навіть про те, щоб ми могли куди-небудь свідомо пристати. При теперішньому стані на те, що буде подобатись одним нашим добровольцям, не пристануть наші ж добровольці інші, і ніяка чужа держава, а тим більше вкрай зруйнована держава російська не дасть нам захисту від внутрішньої анархії, бо ця анархія сидить в нас самих глибоко тому, що ми в порівнанні хоча б з XVII ст. перестали бути сконсолідованою в одно тіло нацією. А перестали ж ми бути нацією власне завдяки створеній праїдами нашими старій державі Російській. Бо хоч ця держава допомогла нам дійсно і нашу внутрішню тодішню анархію побороти, Чорного Моря досягти і більшу частину наших земель від Польщі одбити, але через те, що вона була створена двома націями — Москалями та Українцями, — з котрих ні одна ні друга не хотіла своїми національними правами поступитись, то стала вона врешті державою общерускою — не Московською і не Київською, а безнаціональною Петербургською. Управлялась ця держава безнаціональною петербургською бюрократією, до котрої Москаль і Українець однаково допускалися, але під умовою, щоб і один і другий перестали бути собою, а стали безнаціональними общеросами. І всі Столінські сироби змодернізувати і націоналізувати в московським націоналістичним дусі Петровську Петербургську Імперію — в Росії ніяких позитивних результатів не дали, а у нас на Україні ще більше національну пропасть між поодинокими нашими класами і групами поглибили.

Така общеруська безнаціональна держава, котра стала прибирати поєднаними часами московську націоналістичну

чарбу, не могла піддержувати і розвивати між поодинокими класами нашої нації того національного єднання, того одного національного духу, котрий був у предків наших в XVII ст., а без котрого, як показалося, нема і не може бути а ні сильної, одним оцим духом об'єднаної армії, а ні держави, опертої на міжкласовім національнім компромісі — без котрого значить а ні порядку своїй землі дати, а ні її оборонити неможливо. Тому і шкодливою показалася, тому пережилася і непотрібною стала наша стара общеруська держава російська і тому кожному з нас, хто хоче реального, а не словесного об'єднання національного, хто не хоче внутрішньої різни і анархії — повороття до старої Росії бути не може. Та й для оборони нашої землі від сусідів стара російська держава показалася врешті нездатною. Вже бюрократичне відділення від Польщі Холмщини не тільки не спинило, але ще збільшило колонізацію цієї нашої споконвічної української землі, а коли захотіла Російська Держава прилучити до Росії й нашу Галичину з Буковиною, то показалося, що з старим бюрократичним общеруським духом ніяк з сучасними сконсолідованими міцними націями вистати не можна. Стара Росія війну програла та й не тільки для нас наших рідних земель не врятувала, але й ще нас в свою анархію і свій розвал затягнула.

Чи допоможе нам об'єднати всі наші землі нова Росія більшевницька? Розуміється, помиляється той, хто так думає. Пам'ятаймо, що що б про неї не казали, в дійсности нова Росія більшевницька стає з кожним днем чим раз більше московською національною державою. І в тім власне її внутрішня сила й будучина. Але не буде, скинувши з себе петербургсько-общеруське ярмо, відроджена нація московська битися за українську землю тоді, коли ми самі битись за неї не в силі. Воювала справді за наші землі стара держава російська, але тільки тоді, коли ми самі, поки ще були нацією, її силоміць в ту війну втягали і всякі спроби Великоросів замирити за кошт „Малоросів“ з Польщею чи Туреччиною нашою власною

силою розбивали. І тепер, тільки обєднавшись знову в націю, тільки внутрішню анархію поборовши, ми зможемо свої землі до купи зібрати. Але як не змогли ми того новочасного національного об'єднання дати старі общеруські бюрократи, так ще менше зможуть ми його дати наші московільські і жидівські большевицькі комісари.

Російська орієнтація чи большевицька, чи протибольшевицька в формі заведення на Україні російської державности не допоможе нашому національному об'єднанню, значить піддержить нашу внутрішню анархію і тому вона для нас — хліборобів — не годиться.

Інша річ, що наше географічне положення, спільне історичне минуле і спільні економічні інтереси вимагають, щоб ми з Росією та Білорусією, як зовсім окрема та суверенна Українська Національна Держава, заключили тісний мілітарний та економічний союз і спільно з ними собі союзників в Європі шукали. Сей міждержавний союз трьох Русей — Московської, Білоруської та Української — це справа пильна і потрібна, здійснити котру без довгої попередньої руйни можна лише в той спосіб, що кожна Русь на своїй землі свою власну національну державу, а в ній свою власну, об'єднуючу всі її класи національну культуру сотворить.

Ще менше від російської годиться для нас державна орієнтація польська. Бо коли спільна з Москалями Держава Російська показала себе для нас шкодливою і непотрібною допору в останніх часах, то спільна з Поляками Річпосполита Польська стала нам вже зовсім зайвою ще в XVII ст. І як тоді стара Польща була вже заслаба, щоб допомогти виконати нам наші національно-історичні завдання: всі українські землі в одну державу зібрати і чорноморські степи одвоювати — а тільки в тому ми завважала, так тим більше тепер молода і слабенька Польська Республіка не допомоги, але своїм втручанням в наші справи тільки нам і собі пошкодити може. У нас з Польщею, щоб вирівняти старі сусідські порахунки

і наладнати обом державам потрібні щирі добросусідські відносини, zostалося полагодити послідні гриничні питання:

„Хай Польща віддасть нам всю Русь з Володимиром, Львовом, Ярославом і Перемишлем, бо козаки, поки сил стане, від тієї умови не відступлять“ — так казав в 1656 р. польським політикам Гетьман Богдан Хмельницький.

І сьогодні, після 264 літ, нічого додавати до цих слів, а ві під них відіймати не маємо потреби. Ніяких договорів з ніякими українськими політиками, котрі б ці наші споконвічні бажання аннулювали і наші землі „відступали“ — українська нація ніколи не може визнати. А чим кінчиться для Польщі війна з Україною, піддержування нашої анархії і штовхання в обійми Росії — се історія вже не раз вчила і, розуміється, ще один раз ту тяжку науку повторити може. Отже ті наші хлібороби, котрих предки за часів нашої національної руйни, в сили державні свої нації зневірившись, до польської нації пристали, найкраще цій польській нації прислужаться, коли Польську Республіку за для оборони своїх інтересів в дуже для неї небезпечну авантюру на Україну втягати не будуть.

Свої ж — спільні зо всіма нами — українськими хліборобами інтереси оборонять наші спольщені земляки найкраще в той спосіб, коли, як дійсні громадяне української землі, стануть спільно з нами на сій землі нашої наш власний, всім нам однаково потрібний державний лад і порядок будувати.

До того власне прямувала наша третя частина українських хліборобів, котра зразу від початку революції власну Українську Державу будувати хотіла. Але ж наша велика помилка була в тому, що замість шукати собі для цього спільників серед свого класу, серед своїх братів хліборобів, чи отієї більшости, що не має поин що ніякої орієнтації, чи у тих меншостей, що мають орієнтацію російську та польську — ми замість того все з „національно-свідомою“ українською інтелігентською і переважно соціалістичною демократією в імя

патріотизму порозуміння шукали, одночасно на її державну творчість нарікаючи. Зустрічали ми насмішки з свого „самостійництва“ за тих часів, коли „свідомі Українці“ були ще федералістами в Центральній Раді; потім нас стали ненавидіти та обвинувачувати в „федералізмі“ за Гетьманщини, коли наші соціалістичні демократи самі вже самостійниками стали; врешті як Гетьманцям, грозила нам розстрілами, судами і тюрмою українська національно свідомо соціалістична Директорія. А що соціалістичні українські партії і між собою не могли дійти до порозуміння, то в той спосіб згинув той національний патріотизм, котрий виробився був в патріотичних українських гуртках в часах дореволюційних. Його знищили самі „свідомі Українці“, розбившись на демагогічні, взаємно пожираючі себе партії. 4 хвиля революції поглинула ідейне до-революційне українство, котре не знайшло в собі сил скаламучену анархією, різнофродну національну стихію опанувати. Так само зрештою, розбившись на різні партії і орієнтації, знищили себе і ті наші національні патріоти, котрі в гуртках „руського національного союзу“ ширили у нас націоналістичну свідомість російську. Так само знищать себе і наші „патріоти польські“, котрі при помочи своїх шовіністично-націоналістичних організацій та польських патріотичних партій збираються тепер нашими народними масами управляти.

Ніяких порозуміннів во ім'я єдності тієї, чи иньшої націоналістичної секти тепер вже бути не може. На арену історії виступає знов ціла дійсна сорокамільонна українська нація і не сектанські, не гурткові, а загально-національні стають перед всіма її членами завдання.

9. Коли ми хлібороби хочемо во ім'я тих широких, державних загально-національних завдань знищити анархію на нашій землі, то знищім її на сам перед у самих себе. Перестаньмо взаємно ненавидіти себе і тішитись нашою власною руїною во ім'я розв'язуючих нас вузько-націоналістичних інтересів російської, польської, чи української шовіністичної міщанської

інтелігенції. Бо руїна одного з нас сьогодні, потягне за собою руїну другого завтра.

Наш клас настільки численно сильний, наша хліборобська продукція та праця таке поважне місце в економічному устрою України займав, що доля нашої землі в великій мірі залежатиме від того, в якій спосіб наш клас зорганізується і самоопреділиться. Тому велика одвічальність спадає на нас, як за те, що тепер на Україні робиться, так і за те, що в ній в будучині робитися буде. І коли ми хочемо наші історичні завдання супроти Батьківщини нашої виконати, і коли хочемо себе в тій історичній заверюсі одстояти, то мусимо всі об'єднатися коло одного, всім нам зрозумілого і всім нам корисного гасла. Таке гасло се державний лад і порядок на Україні, а здійснити його можемо, коли до будови своєї власної Української Держави приступимо громадою з таким самим завзяттям, але без тих помилок, з якими предки наші за Хмельниччини свою козацьку державу будували і коли вложимо тепер в будову власної держави таку саму енергію, яку нація наша в XVIII ст. для справи Російської Імперії, а ще давніше в XVI ст. для справи Польської Річи Посполитої поклала. Бо тільки власна Українська Держава на нашій етнографічній території дасть нам того об'єднуючого духа, котрий нас всіх хліборобів більших і менших, нас всіх дотеперішних москвофілів, полонофілів і українофілів в один міцний, твердий український хліборобський клас міцно зв'яже. Бо тільки во імя власної Української Держави і спільної національно-державної культури зможем ми знайти спільну мову з іншими українськими класами і необхідний для заведення трівого державного ладу компроміс з ними заключити.

10. Ті класи, з котрими до компромісу прийти мусимо, се в першій мірі українське промислове робітництво, об'єднане в большевицькі, „совітські“ організації; се інтелігентська більша, або менша соціалістична демократія, розбита на різні політичні партії, котрі то тільки мають спільне, що всі вони республіканські; се українські промислово-фінансові круги; се

врешті представники національних меншостей по городах. Підставою до того компромісу з нашого боку могли б бути на сьогоднішній день такі пункти: незалежна Українська Держава, яка б, не передрішуючи поки що остаточно її форми правління: 1. гарантувала незайманість особи; 2. дала нам взамін за хліб — товари і хліборобські машини; 3. забезпечила б нам право приватної власности на землю, бо се право в конечна форма нашої праці і продукції і ніхто з нас ані землі удобряти не буде, ані деревця жадного не посадить, поки не матиме певних гарантій, що нова соціалізація землі і нова анархія не повторяться; 4. котра б провела аграрну реформу во ім'я державного принципу і потреб хліборобської праці, а не во ім'я грабіжа одних другими. Під цим ми розуміємо збільшення існуючого державного земельного фонду примусовим викупом земель по державній оцінці у всіх, хто здає свої землі дрібним хліборобам селянам в оренду і у всіх, хто сям хліборобством не займається та конфіскачу землі у всіх, хто злочинно проти Держави Української виступав. Наділені землею мусять бути малоземельні, та безземельні хлібороби, а особливо ті, що не тільки землю обробляють, а її і обороняють, то-б-то в першій мірі безземельні і малоземельні козакі. Що ж до решти земель, то всякі примусові переміни права власности і побільшення в потрібній мірі дрібного землеволодіння коштом великого, не-обхідне для чисельного скріплення нашого хліборобського класу, робляться відповідно до місцевих умов по приговорах місцевих хліборобських рад по закону, в основу котрого має бути покладений принцип, що про справи земельні мають право рішати тільки ті, що самі землею володіють, її самі обробляють і з праці хліборобської живуть.

В політиці закордонній підставою компромісу міг би бути принцип об'єднання в Українській Державі всіх українських земель і мілітарний та економічний союз з Росією та Білорусією на підставі взаїмного забезпечення повної державної суверенности і взаїмного невтручання до внутрішніх справ.

Коли б сей компроміс ріжними правлячими тепер українськими групами був прийнятий, ми, обороняючи законними, а не революційними способами свою політичну ідеологію, могли б приступити лояльно до спільного з иншими українськими класами державного будівництва. Позаяк на се на жаль мало надії, то ми мусимо підоджати, памятаючи, що земля се не золото, яке можна кожному правительству вивозити і не паперці, котрі тільки кожному правительству друкувати. Вона однаково за нами останеться, а що той солідний уряд, котрий в кінці кінців прийде, потребуватиме від нас рекрута, податків і хліба, то тільки від нашої зорганізованости буде залежати, чи ми дамо то все тому, кому схочемо, чи кожному, хто тільки се у нас забажав взяти. Від зорганізованости нашої залежатиме також і переведення в життя відповідаючих нашим потребам політичних постулатів.

11. Ми думаем, що оці наші хліборобські політичні постулати зводяться до таких основних засад. Парламентаризм, опертий на однопалатній системі з загальним правом виборчим, як форма правління чужої нам по духу і інтересам буржуазної демократії, для хліборобського класу нашого і загалом для нашої хліборобської країни не підходить. Він зводиться до того, що нацією правлять різні демаґоґи, котрі доходять до власти дорогою виборів, опертих на деморалізації виборців при помочі підкупленої преси і таких же куплених виборчих агітаторів. Оцей буржуазний парламентаризм руйнує навіть висококультурні нації, а у нас він напевно довів би до панування оліґархів, найнятих чужими капіталами, та чужими державами. Другими словами, ми б повторили вдруге історію нашої козацької Руїни, під час котрої якійсь час так само Україною правили різні козацькі демаґоґи, за спиною котрих стояли Московська, або Польська держави. І як тоді народ наш скинув оту республікансько-демаґоґічну форму правління, так само скине її і тепер, коли б навіть вона на якийсь час у нас появилась змога. Крім того необхідну для дальшого нормаль-

ного громадського життя нашої землі національну консолідацію не може дати парламент, вибраний на підставі загального голосування виборцями, з котрих більшість активної і позитивної національної свідомості не мав. Отже крім партійної, ми б мали в такому парламенті ще й демагогічну боротьбу різних чужих національних ідеологій внутрі одної і єдиної етнографічно-однородної маси. Тому ми думаємо, що для консолідації нашої здеморалізованої бюрократичною Росією нації і для створення Держави потрібна сильна власть, яка б спочивала в руках одної особи, що репрезентувала би ідею суверенності і незалежності української нації, стояла би на чолі державної оборони і через кабінет міністрів на чолі державної адміністрації, і власть котрої була б обмежена двома законодавчими палатами, опертими на принципі не політичної демагогії, а на сталім і незміннім принципі інтересів території і праці. Інтереси території репрезентувала би палата нища — „Зїзд Рад“ поодиноких земель, в котрому брали б участь представники місцевих земельних Рад, по 3—4 од кожної землі. Сі Ради вибирались би в кожній землі на підставі загального, рівного, безпосереднього, тайного і пропорціонального виборчого права. А що поодинокі землі мусіли б бути менші чим наші давні губернії, то така децентралізація забезпечувала би од демагогії, яка не може широко розвинутись там, де люде себе знають і де праця вибраних та її наслідки тут же на місті у всіх перед очима.

Інтереси праці репрезентувала б палата вища — „Трудова Рада Державна“, яка б була представництвом організацій працівників, отже перш за все професіональних спілок — селянсько-хліборобських, робітничих, та кооперативних, і представництвом організацій фахових, отже признаних Державою культів, науки, штуки, освіти, юстиції, гігієни і народнього здоров'я, публічних робіт, промислу, торгівлі і фінансів. Тільки оттака форма державна, котра виростає з сучасного світового перевороту, може на нашу думку дати Батьківщині нашій

трійкий спокій, міцний державний порядок, а нації нашій єдність, консолідацію і сильну національну культуру.

12. Не вдаючись одначе в передчасні подробиці політичної програми, кінчаємо тим, з чого почали: від нашого хліборобського, економічно і чисельно найсильнішого на Україні класу, залежить в великій мірі наш будучий лад і порядок і залежить у всякому разі, при всякім державнім ладу, наша власна доля і будучність. Тому нижче підписані, вважаючи, що настав вже час знищити нашу власну внутрикласову анархію і перейти до позитивної творчої громадської праці, звертаються отсим до всіх українських хліборобів і громадян, почуваячих себе звязаними культурою і світоглядом з хліборобським класом, до всіх українських хліборобських, як професійних, так політичних організацій — без огляду на їх дотеперішні політичні, чи національні форми — з пропозицією об'єднатися всім в один „Український Союз Хліборобів Державників“, в якому кожна партія, чи організація мала б повну автономію при однім об'єднуючим нас всіх гаслі: лад і порядок в правовій, суверенній, незалежній, національній Українській Державі, збудованій на підставі міжкласового компромісу на українській етнографічній території.

Дорошенко Дмитро, б. Міністр Закордонних справ Української Держави; **Липинський Вячеслав**, член Головної Управи Партії хліборобів-демократів і б. Посол Української Держави у Відні; **Скоропис-Йолтуховський Олександр**, колишній представник Союзу Визволення України в Німеччині, б. кравчий комісар і губерніяльний староста Холмищини й Підляшша; **Шамет Сергій** — Голова Головної Управи партії хліборобів-демократів.